

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate et Educatione Civili II (2012)

Teodor Kocwa

(1913–1941), ps. Czarny, prawnik, członek OWP, ONR, SN, NOW.

Urodził się w 18 VIII 1913 r. w Dziekanowicach koło Dobczyc, w rodzinie chłopskiej, jako syn Franciszka i Marii ze Szczurów. Po ukończeniu gimnazjum w Wieliczce studiował prawo w UJ. Należał wówczas do MW w UJ, ale nie odgrywał w tej organizacji poważniejszej roli. Należał też do Ruchu Młodych Obozu Wielkiej Polski (OWP) i pracował głównie w tej organizacji. Rozpoczął tworzenie placówek tej organizacji na terenie Dziekanowic, Dobczyc i sąsiednich wsi.

Po rozwiązaniu OWP wstąpił do SN i dalej działał organizacyjnie prowadząc agitację na terenie powiatu myślenickiego (1935 rok), m.in. na terenie Dobczyc, Dziekanowic i sąsiednich wsi za wstępowaniem w szeregi stronnictwa. Mieszkał wówczas w Dobzycach, gdzie był prezesem koła SN. Był pod ciągłym nadzorem Policji, która przeszkadzała mu w pracy organizacyjnej i propagandowej, nachodziła jego dom często dokonując rewizji, rozwiązywała zebrania SN, konfiskowała mu prasę narodową („Orędownika”, „Hasła Podwawelskie”, „Samoobronę”). Szczególnie dawali się we znaki tak T. Kocwie jak i Józefowi Dziewońskiemu komendant Policji Państwowej w Dobzycach i komendant Nowak z Myślenic, ograniczając działalność kół SN na tym terenie, rozwiązując zebrania, konfiskując prasę.

„Za zakłócanie spokoju publicznego przez wznoszenie okrzyków antyżydowskich” wyrokiem sądu w Krakowie z dnia 21 XII 1934 r. został skazany na 10 zł grzywny lub 5 dni aresztu. W dniu 18 VIII 1935 r. po przeprowadzonej u niego i u Jacka Dziewońskiego rewizji przez policję z Myślenic został następnego dnia aresztowany. Prześladowany ciągle przez policję robiącą na jego temat wywiady, obawiając się o swoje studia w UJ, wystąpił z SN.

Po ukończeniu studiów przeniósł się do Warszawy, tam pod wpływem Bolesława Świdorskiego wstąpił do Obozu Narodowo-Radykalnego (ONR) (Grupa Piaseckiego) „Falanga”. Pracował wówczas w wydawnictwie ONR-u. Pod koniec 1938 r. zwrócił się w Warszawie do Władysława Jaworskiego, znajomego ze studiów w UJ z propozycją powrotu do SN, ale wówczas do tego nie doszło.

We wrześniu 1939 r. przeniósł się do Krakowa, gdzie zamieszkał. Zetknął się z Antonim Gręboszem, którego znał dobrze z okresu studiów i został ostatecznie przyjęty ponownie do SN. Pod koniec 1939 r. został członkiem ZP SN na powiat krakowski i kierownikiem wydziału organizacyjnego. Przez pewien czas mieszkał w Dobzycach. Brał czynny udział w pracach nad odtworzeniem SN i tworzeniem NOW na terenie powiatów: myślenickiego i krakowskiego. Pracował jako kierownik propagandy konspiracyjnego Zarządu Powiatowego SN w Krakowie obok Antoniego Grębosza – prezesa, Adama Pawlikowskiego i Stanisława Sochackiego. Wraz z innymi działaczami objeżdżał konspiracyjne zebrania SN w Okręgu Krakowskim wygłaszając na nich referaty. Wraz z Gręboszem pozyskiwał nowych członków do konspi-

racyjnej działalności SN i NOW, od których odbierali przysięgi. Przed nimi złożyli przysięgi konspiracyjne: mjr Eugeniusz Borowski „Leliwa” i Jan Szponder „Janusz”.

W dniu 15 I 1941 r. miały miejsce aresztowania przez gestapo działaczy SN w Krakowie. Aresztowano wszystkich ludzi, którzy stykali się z Antonim Gręboszem będącym członkiem wydziału organizacyjnego przy ZO SN, a więc całe kierownictwo ZP SN, m.in. Adama Pawlikowskiego, Stanisława Sochackiego. Nakryto drukarnię „Surmy” i „Polski”. W parę dni później aresztowano T. Kocwę poza Krakowem. Po ciężkim śledztwie został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie w 1941 r. został rozstrzelany.

Współpracował z: Józefem i Lechem Hayduiewiczem, Antonim Gręboszem, Franciszkiem Jelonkiewiczem, Tadeuszem Migasem, Adamem Doboszyńskim, Adamem Flisem, Eugeniuszem Stefanko, Józefem Dziewońskim, Tadeuszem Wołkowiczem, Januszem Szponderem, Antonim Józwą i Józefem Józwą, Teofilem Trnką, Eugeniuszem Borowskim.

Krakowski Okręg Stronnictwa Narodowego, IPNKr 075/30 tom 5, s. 29, 41, 53; Działacze Stronnictwa Narodowego Okręg Krakowski, IPNKr 075/29, tom 3, paczka 123, s. 40–41; Zarys działalności endeckiej w województwie krakowskim do 1939 r. w czasie okupacji i po wyzwoleniu, IPNKr, s. 29; Działalność organizacji podziemnych na terenie pow. myślenickiego, gm. Gdów, specjalnie działalność NOW bat. „Zosia”, IPNKr 075/119, s. 2; Materiały do dziejów Stronnictwa Narodowego 1939–1948, PANKr 7821, s. 94–97; Protokół przesłuchania Eugeniusza Borowskiego przez oficera śledczego WUBP w Krakowie Jacka Sitarza z 24 IX 1953, IPNKr 010/7749, tom 2, s. 99–100; Akta sprawy prokuratorskiej A. Doboszyńskiego, Archiwum Państwowe w Krakowie PrSOKk 15–16, 139, s. 139; Wykaz zatrzymanych studentów wyższych uczelni w związku z wystąpieniami antyżydowskimi w latach 1932 do 1935 z 29 XII 1935, IPNKr 075/29, tom 4, p. 123, s. 27.

Tomasz Jan Biedroń